ջանքերով եւ խոր գիտակցութեամբ նուիրուեցաւ նա անոնց. եւ օրէ օր զարգացաւ հաւաքելով Նախնեաց երկերու գանձարանէն՝ եկեղեցական, աստուածաբանական, մատենագրական ու պատմական առատ պաշար, որուն միացուց հետզհետէ ազգային նորանոր պրպտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ Հայ վանական կեանքի եւ Հայ Եկեղեցւոյ օրէնսդիտութեան. հուսկ խոր ծանօթութիւն եւ պաշար ազգային եկեղեցական-կրօնական կեանքին, յատկապէս վերջին երկու դարերուն մասին՝ շնորհիւ իր անխոնջ պրպտումներուն եւ հաւաքածոներուն Ս. Ղազարու եւ Հռոմի դիւաններէն: Այս վերջին կէտերու հմտութիւնը ստացած է բերումով իր պաշտօնին՝ որպէս Աղերսարկու Մխիթար Արրահօր երանացուցման գատին Հռոմի Ս. Առեանին առջեւ. պաշտօն զոր կը վարէ շուրջ 15 տարիներէ ի վեր եւ վստահ ենք թէ իր անխոնջ ջանքերով եւ ճեռնհասութեամբ շարունակելով՝ պիտի պսակէ յաղթանակով:

1917ի աշնան, Գերմանական բանակներու սպառնալիքներուն տակ Վենետիկէն փախստական Միաբանութեան հետ ինք ալ Հռոմ կը փոխադրուէր, ուր բախտը կ'ունենար միջազգային համբաւի տէր ուսուցչապետներու աշակերտելու Գրիգորեան համալսարանին մէջ եւ փայլուն յաջողութեամբ պսակուելու Վարդապետ Իմաստասիրութեան (1922) եւ Աստուածաբանութեան (1926): Քահանայ կը ձեռնադրուէր Ս. Ղազարու մէջ 1925ի Դեկտեմբեր 8ին եւ 1926ին աւարտած իր ուսումները Ս. Ղազար կը վերադառնար սկսելու համար իր գրական եւ ուսուցչական ասպարէզը եւ շարունակելով զայն երկար տարիներ Հռոմի մէջ թէ՛ մեր Մխիթարեան աշակերտութեան եւ թէ Լեւոնեան վարժարանի կղերանոցին. եւ հարկ է ըսենք թէ մեծապէս նպաստաւոր դեր խաղացին իր եկեղեցապատմական-մատենագրական, ծիսական ու օրէնսդիտական դասերը ու ներշնչեցին մեր սերունդներուն մեծագոյն թափով նուիրուելու տոհմային գիտութեանց ուսումնասիրութեան:

Բացի դասախարակի փափուկ պաշտօնէն զոր կատարեց նա 1937էն սկսեալ շուրջ տասնեակ տարիներ՝ մեր բարձրագոյն աշակերտութիւնը պատրաստելով քահանայական սուրբ ասպիճանին, 1935էն ի վեր ճեռնհասութեամբ կը վարէ Մխիթարեան Միաբանութեան Ներկայացուցիչի պաշտօնը Հռոմի Ս. Աթոռին քով. եւ հուսկ 1930էն ի վեր անդամ է նա այն Յանձնախումբին զոր Ս. Աթոռը կազմած է Արեւելեան Եկեղեցիներու Ընդհանուր Օրինագիրքը յօրինելու համար. պաշտօն որքան պատուաւոր իր անձին եւ Մխիթարեան Ուխտին, նոյնքան սակայն դժուարին՝ Միջազգային եւ Արեւելեան օրէնսդէտներու կարգին ճեռնհասօրէն ներկայացնելու Հայ Եկեղեցւոյ Օրէնքը իր բոլոր ազդիւրներու հմտութեամբ. եւ Գերշ. Հ. Կարապետ Վ. յաջողած է իր դերին մէջ շնորհիւ իր լուրջ եւ տոկուն ջանքերուն եւ պրպտումներուն եւ իրաւագիտական հմտութեան, որոնց ապացոյցն են իր ներկայացուցած հայկական բաժինները Արեւելեան Եկեղեցիներու Օրինագրքի խմբագրութեան գործերու շարքին լոյս տեսած[1], ինչպէս նաեւ Հայ Վանականութեան[2] շուրջ պատմական – կանոնագիտական ուսումնասիրութիւնը. հուսկ վերջին ուսումնասիրութիւն մ'ալ նկատմամբ Հայ քաղաքական եւ եկեղեցական օրէնքներու կրած ազդեցութեան Հռոմէական-Յուստինեան օրէնքէն[3]:

Այս վերջին ուսումնասիրութիւնը կատարած է իր բաժինը բերելով միջազգային այն Համաժողովին՝ որ տեղի ունեցաւ 1934ին Հռոմի մէջ, որուն կը մասնակցէին Եւրոպայի եւ այլ երկիրներու մեծագոյն օրէնսդէտ դէմքերը. եւ Գերշ. Հ. Կարապետ Վ. Ամատունի պատուաւոր կերպով կատարեց հոն իր դերը որպէս Հայ ազգին ներկայացուցիչ օրէնսդէտը, ինչպէս կը շարունակէ տարիներէ ի վեր ճեռնհասօրէն ներկայացնել Հայ

---

1. Testi vari di Diritto canonico armeno. Tip. poliglotta Vaticana, 1932 (Cod. Can. Orient. Fonti, fasc. VII).

2. Monachismo Armeno, Venezia, S. Lazzaro (Codificazione can. orientale, Fonti. Serie II),

3. Influsso del diritto Romano-Giustinianeo sul diritto Armeno e quantità di tale influsso. (Acta Congressi juridici internationalis, Romæ, 1935, vol. II, pp. 225-258).

եկեղեցւոյ օրէնսդէտի դերը վերեւ յիշուած Արեւելեան Եկեղեցւոյ Օրինագրքին խմբագրութեան Յանձնաժողովին մէջ:

Զանց կ'ընենք հոս յիշել իր անոխպ ուսումնասիրութիւններու հմուտ եւ լայն պաշարը Հայ եկեղեցա-պատմական նիւթերու, Մխիթարի եւ անոր Միաբանութեան շուրջ:

Գերշ. Հ. Կարապետ Վ. երկար տարիներ իր բաժինը բերած է «Բազմավէպ»ին, ինչպէս նաեւ վերջին տարիներուն «Աւետիք»ի եւ «Մասիս»ի. եւ օտար լեզուով՝ եկեղեցական հանդէսներու, սրոնցմէ զատ՝ ուրիշ Մխիթարեան Հայրերու հետ՝ իտալական կաթողիկէ նոր Հանրագիտարանին հայթայթելով Հայ կարեւոր դէմքեր եւ դէպքեր եւ իրաւագիտական բաժին:

Համառօտ էջերը թոյլ չեն տար մեզի երկարել մեր տողերը: Եթէ Մխիթարեան Միաբանութիւնը յօժարափոյթ իր լաւագոյն մէկ անդամը կը տրամադրէ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Նուիրապետութեան շարքին եւ առաքելական գործունէութեան, վստահ է թէ պիտի ծառայէ Հայ Եկեղեցւոյ եւ Հայ ազգին պայծառութեան. Եկեղեցւոյն՝ որուն անձնուէր առաքեալ մըն է Գերշ. Առաջնորդը, եւ իր օծուն ու կորովի խօսքն ու գրիչը կարեւոր դեր պիտի կատարեն ընդդէմ ներկայ դարուն հոգեբանութեան՝ որ նիւթապաշտութեան գեւէն տարուած՝ կ'անտեսէ ու կը մոռնայ հոգին ու դերբնականը, երկինքն ու յաւիտենականութիւնը:

Նոյնքան կարեւոր դեր մը՝ ծիսական ու ազգային տեսակէտով՝ ընդդէմ օտարացման ու այլասերման՝ պիտի փարելու համար մեր ծէսին ու լեզուին եւ մեր Հայրերէն նուիրագործուած աւանդութիւններուն:

Հ. Ե. ՓԻՉԻԿԵԱՆ

ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒՀԻ

Օր. ՃԵՄՄԱ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ

Հաճոյքով կը ծանուցանենք հայ հրապարակագրական Մամուլին՝ աննախընթաց յաջողութիւնը հայազգի օրիորդի մը ճեմմա Կիրակոսեանի, որ աւարտելով Հռոմի Իրաւագիտական Համալսարանը՝ այս տարի 25 Յուլիսին, ներկայացուցած է իր աւարտաճառը **La Rappresentanza nel diritto internazionale** ու զայն պաշտպանած Փրոֆ. Թոմմազոյ Փերասսիի առարկութիւններուն դէմ:

Սաստիկ բացառիկ երեւոյթներէն մէկն է այս՝ մեր հայ իրականութեան մէջ, որ հայ օրիորդները մանկավարժական, բժշկական գիտութիւններէ զատ նաեւ նուիրուին Իրաւագիտական ասպարէզին: Ամերիկահայ հասարակութեան մէջ յաճախ կը հանդիպինք նման յաջողութիւններու, մինչ Եւրոպայի հայ զաղութին մէջ չատ ցանցառօրէն: Ասոր համար Օր. ճեմմա Կիրակոսեան արժանի է ամէն գնահատանքի:

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները եւ մաղթանքները իրեն, եւ իր ընտանիքին բոլոր միւս պատուական անդամներուն:

ԽՄԲ.

© National Library of Armenia